

TÜRKÇE ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM BECERİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Zeynep ÇETİNKAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniv., Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Çanakkale

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde okuyan 195 öğrenci oluşturmuştur. Veriler; "İletişim Becerileri Envanteri" ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde, t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. İletişim becerileri ile annenin ve babanın eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından da anlamlı bir farklılık elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Türkçe öğretmen adayları, iletişim, iletişim becerileri.*

IDENTIFYING TURKISH PRE-SERVICE TEACHERS' VIEWS RELATED TO COMMUNICATION SKILLS

Abstract

The aim of this study is to determine Turkish pre-service teachers' views related to communication skills. The working group of this study consists of Çanakkale Onsekiz Mart University Department of Turkish Education's 195 students. "Communication Skills Inventory" was used in this search. To analyze the data, "t-test and one sided variance analysis" were employed. The results of this study indicate that views of the Turkish pre-service teachers' towards communication skills were positive. It was found that there was no difference with parents' education. It was seen that there was a significant difference between groups in terms of gender and grade level.

Key Words: *Turkish pre-service teachers, communication, communication skills.*

1. Giriş

Toplumsal bir varlık olan insan, yüzyıllar boyunca çevresiyle etkileşim içerisinde olmuştur. Duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve umutlarını aktarma gereksinimini konuşarak ve yazarak gidermeye çalışmış, bunların da dinleme ve okuma yoluyla anlaşılmasını istemiştir. Bu ortak paylaşım gereksinimine bağlı olarak da iletişim denen olgu ortaya çıkmıştır.

İletişim, hayatın pek çok alanını ilgilendirdiği için her bilim dalı, kendi alanına ilişkin bir tanım ortaya koymuştur. İletişim için yapılan tanımlara bakıldığında genel olarak şu iki nokta üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (1, 2, 3):

1. Bir iletinin karşılıklı olarak paylaşılması süreci.
2. Bir kaynağın bir iletiyi, bir oluk aracılığıyla alıcıya iletmesi süreci.

Her iki tanımın ortak noktası, bir paylaşımın olması ve bir süreci kapsamasıdır. Karşılıklı etkileşimin olduğu iletişimde, devingen bir süreç söz konusudur. Bu süreci de “kaynak, ileti, kanal, alıcı ve geri bildirim” öğeleri yapılandırmaktadır. Bu süreç içerisinde kaynağın işlevi, iletiyi göndererek iletişim sürecini başlatmaktır. İleti ise kaynaktan alıcıya gönderilen sözel, görsel ya da her ikisinin de bulunduğu bir üründür. Kanal da bu iletinin alıcıya iletilmesini sağlayan bir araçtır. Alıcı, kaynağın yolladığı iletiyi alan kişidir. Alıcının aldığı iletiyi yorumlayarak sözlü ya da sözsüz bir şekilde tepkide bulunması da geri bildirimini oluşturur. Böylelikle kaynaktan alıcıya ve alıcıdan kaynağa doğru bir devinin gerçekleşir ve bu ileti akışı da iletişimi meydana getirir (1, 2, 3, 4).

İletişimin sistematik yapısı, bu şekilde işlese de kalitesini etkileyen bazı durumlar söz konusudur. İletinin, alıcıya istenen bir şekilde ulaşması, öncelikle kaynağın iletişim konusundaki becerilerine bağlıdır (2). Kaynağın tutumları, bilgileri, becerileri, deneyimleri vb. pek çok özelliği iletişimin niteliğini etkiler.

Bebekler, doğdukları andan itibaren çevreleriyle iletişim kurmaya başlarlar. Okul hayatının başlamasıyla bu çevre, daha da genişler. Eğitim öğretim ortamı düşünüldüğünde iletişim sürecinin temel öğelerinden birinin öğretmen olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin, insan iletişiminin gelişiminde etkisi vardır. Öğrenme sürecinde iletişimi başlatan kişi, diğer bir ifade ile kaynak, büyük bir oranda öğretmendir. Bu açıdan bakıldığında kaynak için “hedeflediği kişi ya da grupta davranış değişikliği oluşturmak üzere iletişim sürecini başlatan kişi” (1) şeklinde bir tanım getirilebilir. Öğrenmenin iyi gerçekleştirilebilmesi için kaynağın iletişim becerilerine sahip olması gerekir. Çünkü kaynağın durumu, öğrenmeyi büyük bir oranda etkilemektedir.

Öğretim sürecinde kaynak olarak düşünülebilecek öğretmenin bu özelliğinden dolayı alanyazında, öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının iletişim becerilerine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çeşitli çalışmalar vardır. Örneğin Yılmaz ve Çimen (5), Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarının yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Benzer olarak Pehlivan (6) da Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Günay (7) da Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçeleri ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleriyle ilgili bir çalışma yapmış ve öğretmenlerin iletişim becerilerine ilişkin algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının iletişim becerilerine yönelik görüşlerini, çeşitli değişkenler açısından irdeleyen çalışmalar da yapılmıştır. Cinsiyet değişkeni üzerin-

de duran çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Pehlivan (6), Sınıf Öğretmenliği; Dilekmen, Başcı ve Bektaş (8), Sınıf Öğretmenliği, İlköğretim Matematik, Fen Bilgisi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik; Yılmaz ve Çimen (5), Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği; Çiftçi ve Taşkaya (9), Sınıf Öğretmenliği öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık elde etmemişlerdir. Günay (7) da sınıf öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine yaptığı çalışmada aynı sonuca ulaşmıştır. Öte yandan Özerbaş, Bulut ve Usta (10), Fen Bilgisi Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği; Kılıçgil, Bilir, Özdiç ve diğerleri (11) de Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğunu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirdiklerini belirtmişlerdir. Bulut (12) da “etkililik” ve “yeterlilik” alt boyutlarında, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre yüksek ortalamaya sahip olduklarını belirlemiştir.

Bilindiği gibi bireyin dili kullanma biçimi eğitime, yaşa, cinsiyete, ortama, bireysel yaklaşıma vb. pek çok özelliğe göre değişmektedir. Bireyin geçirdiği toplumsallaşma süreci de dili bir iletişim aracı olarak kullanmasında etkili olmaktadır. “Toplum geleneksel bir davranışla toplumsallaşma sürecine girmiş bireyi, daha önceden belirlenmiş ve uygulanmış toplumsallaşma kurallarının içerisinde çeker.” (13). Bu durum, cinsiyet bağlamında dile de yansımaktadır. König (14) bir çalışmada, kız ve erkek çocukların farklı toplumsallaşma süreçlerinden geçtikleri için farklı iletişim kurallarını edindiklerini belirtmektedir. Her iki cinsiyetin de birbirlerinin kullandıkları bazı sözcükleri anladıkları halde kullanmadıklarını ifade etmektedir. İletişimin kadınlar için başkalarıyla ilişki kurma ve sürdürme amacı taşıdığını belirtmektedir. Osam (15) da ölçünlü dili kullanma konusunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha hassas olduklarını dile getirmektedir. Dolayısıyla toplumsallaşma sürecine bağlı olarak cinsiyetin dil ve iletişim konusunda etkili bir özellik olduğu söylenebilir.

Araştırmacılar, iletişim ile sınıf değişkeni arasındaki ilişki üzerinde de durmuşlardır. Bu çalışmalarda iki farklı sonuca ulaşılmıştır. Yılmaz ve Çimen (5), Dilekmen, Başcı ve Bektaş (8) öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık elde edememişlerdir. Pehlivan (6) ise 1. sınıf öğrencileri ile 4. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılığa ulaşmıştır. Araştırma bulgularına göre 4. sınıf öğrencileri, daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Yılmaz, Üstün ve Odacı (16) ise 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu görüş bildirdiklerini belirtmişlerdir.

Bireyin gelişiminde etkili olan ailenin iletişim bakımından da önemli bir işlevi vardır. Anne-baba ile çocuk arasında kurulan etkili bir iletişim, çocuğun hem psikolojik hem sosyal hem de zihinsel açıdan iyi bir gelişim gösterebilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle ailenin emir verme, gözdağı verme, ahlâk dersi verme, yargılama, suçlama, alay etme gibi iletişim engellerinden uzak durarak empatiyi, aktif dinlemeyi, saygınlığı vb. sağlıklı iletişimi sağlayan etkenleri, ön plana çıkarması gerekir (17). Ailede bu çeşit ile-

tişimi geliştirmenin bir yolu da onları eğitmektir. Eğitim öğretim faaliyeti, kurum bazında, okullarda verilmektedir. Okullarda bireyler, hem başkalarıyla iletişim içerisinde olmakta hem de öğretim yoluyla bazı bilgiler edinmektedir. Dolayısıyla anne ve babanın almış oldukları eğitimin iletişim konusunda önemli olacağı düşünülebilir.

Yılmaz ve Çimen (5) de anne ve babanın eğitim düzeyi ile iletişim becerisi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada, iki değişkende farklı sonuçlar elde etmişlerdir. Öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinde annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmazken babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmaya göre babalarının eğitim seviyesi düşük olan öğrencilerin diğerlerine göre iletişim algıları daha düşüktür.

Alanyazına bakıldığında farklı meslek gruplarına ilişkin çalışmaların olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmen adaylarıyla ilgili böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa ki bu alandaki öğretmen adaylarının en önemli özelliği, iletişimde paylaşmayı sağlayan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini kazandırmaya yönelik bir eğitim almalarıdır. Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini belirleyen bir çalışmanın da yapılması, bu alandaki öğretmen adaylarının durumunu ortaya koymak için gereklidir. Buna bağlı olarak araştırmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile babanın eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, var olan bir durum belirlenmeye çalışıldığı için betimsel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modeline bağlı olarak öncelikle alanyazın taraması yapılmış, Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşleri, envanter aracılığıyla toplanmıştır.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, 2009-2010 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünün 1. ve 4. sınıfında okuyan 106 kız, 89 erkek olmak üzere toplam 195 öğretmen adaydır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Ersanlı ve Balcı (18) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Envanteri” kullanılmıştır. Araştırmacılar, üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerini ölçebilecek bir araç geliştirme amacıyla 45 maddelik bir envanter geliştirmişlerdir. Ölçekte yer alan maddeler, “her zaman= 5”, “genellikle= 4”, “bazen= 3”, “nadiren= 2” ve “hiçbir zaman= 1” şeklinde puanlanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik kat sayısı, 0.72’dir. Bu çalışmada ise kat sayı, 0.88’dir.

2.4. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerini toplamak için iletişim becerilerine yönelik hazırlanmış olan envanter, 2009-2010 öğretim yılının güz yarıyılında katılımcı grubuna uygulanmıştır. Ölçek, araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak 1. ve 4. sınıf öğrencilerine 30-40 dakika kadar bir süre verilerek dağıtılmıştır. Ölçeği gönüllü olarak dolduran öğrencilerden bu süre sonunda geri alınmıştır. İstatistiksel işlemler için SPSS 13.00 programı kullanılmıştır. Bulgular, betimsel istatistik, t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile elde edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Türkçe Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerine İlişkin Bulguları

Çalışmada öncelikle katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin genel tutum puanlarına bakılmıştır. Betimsel analiz sonucunda elde edilen veriler, Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların İletişim Becerilerine İlişkin Puanları

	Öğrenci sayısı (N)	En düşük puan	En yüksek puan	Aritmetik ortalama($\bar{X}$)	Standart sapma (SS)
Toplam	195	132.00	210.00	177.94	15.55

“İletişim Becerileri Envanteri”nden alınabilecek en düşük puan 45, en yüksek puan da 225’tir. Tablo 1’deki bulgulara bakıldığında en düşük puanın 132, en yüksek puanın da 210 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının puanlarının ölçeğin puanından yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X}=177.94$), ölçeğin aritmetik ortalamasından ($\bar{X}=135.00$) da yüksektir. Bu bulgulara bağlı olarak Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu söylenebilir.

3.2. Cinsiyet Değişkeni ve İletişim Becerilerine İlişkin Bulgular

“Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için t testi analizi yapılmış ve bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. İletişim Becerilerine İlişkin Puanların Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kız	106	182.11	13.83	193	4.255	0.000*
Erkek	89	172.98	16.10			

* $p < .05$

Tablo 2’deki verilere göre iletişim becerilerine ilişkin tutum puanları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(193)}=4,255$; $p < .05$]. Ortalamalara bakıldığında kız öğrencilerin puanlarının ($\bar{X}=182.11$) erkek öğrencilere göre ($\bar{X}=172.98$) daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kız öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

3.3. Sınıf Değişkeni ve İletişim Becerilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindeki sorusu için yapılan t testi analizi sonucunda elde edilen bulgular, Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İletişim Becerilerine İlişkin Puanların Sınıfa Göre t-testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
1. Sınıf	117	180.80	14.81	193	3.213	0.002*
4. Sınıf	78	173.66	15.75			

* $p < .05$

Tablo 3’e bakıldığında öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır [$t_{(193)}=3,213$; $p < .05$]. Ortalamalara göre 1. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{X}=180.80$), 4. sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=173.66$) göre daha fazladır. Dolayısıyla 1. sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri açısından daha olumlu görüş bildirdikleri söylenebilir.

3.4. Annenin Eğitim Durumu ve İletişim Becerilerine İlişkin Bulgular

İncelenen dördüncü değişken, annenin eğitim durumu ile ilgilidir. “Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt bulmak için yapılan betimsel istatistik ve varyans analizi sonuçları, Tablo 4 ve Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 4. İletişim Becerilerine İlişkin Puanların Annenin Eğitim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri ($\bar{X}$, S).

Okul Türü	N	$\bar{X}$	S
Okula gitmedi.	24	174.29	14.83
İlkokul mezunu	116	176.45	16.48
Ortaokul mezunu	15	180.20	14.69
Lise mezunu	24	185.08	11.73
Üniversite mezunu	16	181.43	12.56

Tablo 4’teki verilere bakıldığında en yüksek ortalamanın annesi lise mezunu olan

öğrencilerde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=185.08$). Sonra sırasıyla üniversite mezunu ($\bar{X}=181.43$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=180.20$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=178.90$) ve okula gitmeyenler ($\bar{X}=174.29$) gelmektedir.

Tablo 5. İletişim Becerilerine İlişkin Puanların Annenin Eğitim Durumuna Göre Varyans Analizi Sonuçları

	df	K.T.	K.O	F	p
Gruplar arası	4	2071.57	517.89		
Gruplar içi	190	44887.91	236.25	2.192	0.071
Toplam	194	46959.48			

* $p > .05$

Ortalamalarda anne eğitim durumuna göre bir farklılık olsa da varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(4-190)}=2,192;p>.05$]. Bu bulgulara bağlı olarak sadece ortalama açısından annesi lise mezunu olan öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.5. Babanın Eğitim Durumu ve İletişim Becerilerine İlişkin Bulgular

Yanıt aranan “Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile babanın eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindeki son soru için yapılan analiz sonuçları, Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 6. İletişim Becerilerine İlişkin Puanların Babanın Eğitim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri ($\bar{X}$, S).

Okul Türü	N	$\bar{X}$	S
Okula gitmedi.	6	181.16	15.48
İlkokul mezunu	91	175.02	15.77
Ortaokul mezunu	31	179.87	15.26
Lise mezunu	36	181.50	15.52
Üniversite mezunu	31	179.87	14.62

Tablo 6’daki verilere göre babanın eğitim durumu değişkenine bağlı ortalama puanlar açısından sırasıyla lise mezunu ($\bar{X}=181.50$), okula gitmeyen ($\bar{X}=181.16$), ortaokul ve üniversite mezunu ($\bar{X}=179.87$), son olarak da ilkökul mezunu ($\bar{X}=175.02$) gelmektedir. Ancak ortalamaların birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 7. İletişim Becerilerine İlişkin Puanların Babanın Eğitim Durumuna Göre Varyans Analizi Sonuçları

	df	K.T.	K.O	F	p
Gruplar arası	4	1524.73	381.18		
Gruplar içi	190	45434.75	239.13	1.594	0.178
Toplam	194	46959.48			

$p > .05$

Tablo 7’ye bakıldığında da öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olma-

diği görülmektedir [$F_{(4-190)}=1,594;p>.05$]. Bu sonuca göre katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin babanın eğitim durumuna göre değişmediği belirtilebilir.

4. Tartışma ve Sonuç

Öğretme-öğrenme ortamında iletişimi başlatan kaynak, temelde öğretmendir. Dolayısıyla paylaşımın istenen nitelikte gerçekleşebilmesi için öğretmenin iletişim becerilerinin iyi olması gerekir. İletişimin niteliği de öncelikle öğretmenlerin bu beceriye ilişkin kendi görüşlerine bağlıdır. Dolayısıyla bu çalışmada, Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin görüşleri olumludur ($\bar{X}=177.94$). Yılmaz ve Çimen (5), Pehlivan (6) ve Günay (7) da yaptıkları çalışmalarda öğretmen ve öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Benzer sonuçları gösteren bu bulgulara bağlı olarak iletişim becerilerine ilişkin yaklaşımın olumlu olduğu söylenebilir. Sınıf ortamında iletişimin bir parçası olan öğretmenler ve öğretmen adaylarının bu beceriye olumlu yaklaşımları belirtilebilir.

Araştırmanın amaçlarından biri de iletişim becerilerinin bazı değişkenlere göre durumunu belirlemektir. Üzerinde durulan ilk değişken cinsiyettir. Araştırmada, katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin görüşleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre iletişim becerilerine ilişkin daha olumlu görüş bildirmişlerdir. König (14) de çalışmasında, kız ve erkeklerin farklı toplumsallaşma süreçlerine bağlı olarak farklı iletişim özelliklerini gösterdiklerini ifade etmektedir. Kızların, erkeklerin ifade ettikleri bazı sözcükleri anlasalar bile kullanmadıklarını, erkeklerin de kızların kullandıkları bazı ifadeleri kullanmadıklarını belirtmektedir. İletişimin kızlar için ilişki kurma ve sürdürme anlamına geldiğini dile getirmektedir. Osam (15) da ölçünlü dili kullanma konusunda kızların erkeklerle göre daha hassas olduklarını ifade etmektedir. Özerbaş, Bulut ve Usta (10), Kılıçgil, Bilir, Özdiñç ve diğerleri (11) de araştırmalarında, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bularak kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bulut (12) da kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre “etkililik” ve “yeterlilik” konularında daha olumlu oldukları sonucuna ulaşmıştır. Ancak Pehlivan (6), Dilekmen, Başcı ve Bektaş (8), Yılmaz ve Çimen (5), Çiftçi ve Taşkaya (9), Günay (7) ise yaptıkları çalışmalarda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık elde edememişlerdir. Görüldüğü gibi alanyazında bu değişkenle ilgili farklı sonuçlar bulunmaktadır. Dolayısıyla cinsiyet değişkeni ile ilgili bir genelleme yapmak zordur. Ancak bu araştırmanın bulgularına bağlı olarak katılımcılarda yer alan erkek öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin daha olumlu yöne çekilmesi gerektiği söylenebilir. Bunun için öncelikle iletişime ilişkin tereddütlerinin neler olduğunun belirlenmesi, her iki cinsiyetin de toplumsallaşma süreci açısından iletişim bağlamındaki durumunun başka bir çalışmayla ortaya konması gerekir.

Sınıf değişkeni açısından da farklı sonuçlar bulunmaktadır. Araştırmamızın bulgularına göre katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin görüşleri ile sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık vardır. 1. sınıf öğrencilerinin puanları, 4. sınıf öğrencilerine göre daha fazladır. Benzer bir sonuç, Yılmaz, Üstün ve Odacı'nın (13) yaptıkları çalışmada da görülmektedir. Araştırmaya göre 1. ve 2. sınıf öğrencileri, 4. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Pehlivan (6) ise 4. sınıf öğrencilerinin daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz ve Çimen (5), Dilekmen, Başçı ve Bektaş (8) da iletişim becerileri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Anılan araştırma sonuçlarına bağlı olarak sınıf değişkeni açısından da bir genellemeye gidilememektedir. Ancak üniversitede belli bir sürede eğitim alan, özellikle de alanı dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerine ilişkin olan öğrencilerde son sınıfa gelindiğinde daha olumlu bir yaklaşım beklenir. Dolayısıyla dördüncü sınıf katılımcıların iletişime yönelik algılarının ayrıntılı bir biçimde incelenerek durumun neden kaynaklandığının ortaya konması gerekir.

Bilindiği gibi iletişimin temelleri ailede atılır. Aile içerisinde edinilen bilgi ve deneyimler, iletişime yön verir. Aile içi iletişimde anne ve babanın kullanacağı emir verme, gözdağı verme, ahlâk dersi verme, yargılama, suçlama, alay etme gibi olumsuz yaklaşımlar, çocuğu olumsuz etkiler. Empati, aktif dinleme, saygı vb. şeklindeki bir iletişim de çocuğun iyi bir gelişim gösterebilmesini sağlar (17). Ailede sağlıklı bir iletişim geliştirmenin bir yolu da onları eğitmekten geçmektedir. Eğitim öğretim süreci, büyük bir oranda okullarda gerçekleşmektedir. Bu kurumlarda bireyler, pek çok insanla iletişim içerisinde olmakta ve öğretim yoluyla bazı bilgiler edinmektedir. Dolayısıyla iletişimin anne ve babanın eğitim durumlarıyla ilgili olacağı düşünülebilir. Buna bağlı olarak çalışmada, katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin görüşleri ile anne ve babanın eğitim durumu değişkenleri arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Ancak her iki değişkende de anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Bunda, bireyin çevresiyle ve okul yıllarındaki yaşantılarıyla ilgili etkileşiminin bir etkisi olabilir. Ancak kesin bir yargıya varmak için çok kapsamlı bir araştırmanın yapılması gerekir. Zira Yılmaz ve Çimen (5) de yaptıkları çalışmada anne eğitim durumuna göre bir farklılık bulamazken baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde etmişlerdir. Araştırma sonucuna göre babalarının eğitim seviyesi düşük olan öğrencilerin iletişim algıları, diğerlerine göre daha düşüktür.

Yukarıdaki açıklamalara bağlı olarak öğretmen adaylarının iletişim becerilerine karşı olumlu bir yaklaşım sergiledikleri belirtilebilir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre neden daha düşük bir ortalamaya sahip oldukları başka bir çalışmada incelenebilir ve bu çalışma sonucuna bağlı olarak sorunları gidermeye yönelik bir yöntem izlenebilir. Sınıf değişkeni düşünüldüğünde, 4. sınıf öğrencilerinin iletişime ilişkin görüşlerinin 1. sınıflara göre neden daha olumsuz olduğu araştırılabilir. Bu durumun nedeni dersler, alınan eğitim, öğretmenlerle iletişim, araç-gereçler vb. değişkenler açısından irdelenebilir.

5. Kaynaklar

1. Özen, Y. (2001). İlköğretimde İletişim (Sınıfta Yönetim). Ankara: Nobel Yayınları.
2. Yüksel, A. H. (2006). İletişim Kavram Tanımı. İçinde U. Demiray (ed.), *Genel İletişim* (1-34). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
3. Zillioğlu, M. (2008). İletişim Kavramı ve Tanımı. İçinde N. A. Yüksel (ed.), *İletişim Bilgisi* (1-20). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
4. Ergin, A. ve Birol, C. (2005). Eğitimde İletişim. Ankara: Anı Yayıncılık.
5. Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının İletişim Beceri Düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (3): 3-14.
6. Pehlivan, K. (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma. *İlköğretim Online*, 4 (2), 17-23, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 20.07.2010 tarihinde indirilmiştir.
7. Günay, K. (2003). Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
8. Dilekmen, M., Başcı, Z. ve Bektaş, F. (2008). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2): 223-231.
9. Çiftçi, S. ve Taşkaya, S. M. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu 20-22 Mayıs 2010. Fırat Üniversitesi Bildiriler Kitabı, Elazığ, 509-512.
10. Özerbaş, M. A., Bulut, M. ve Usta, E. (2007). Öğretmen Adaylarının Algıladıkları İletişim Becerisi Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8 (1): 123-135.
11. Kılıçgil, E., Bilir, P., Özdiñç, Ö., Erođlu, K. ve Erođlu, B. (2009). İki Farklı Üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (1): 19-28.
12. Bulut, B.N. (2004). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4): 443-452.
13. Ecevit, F. (2006). Kitle İletişimi, İletişim ve Toplum. İçinde U. Demiray (ed.), *Genel İletişim* (91-118). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
14. König, G. Ç. (1992). Dil ve Cins: Kadın ve Erkeklerin Dil Kullanımı. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 25-36.
15. Osam, N. (1999). Cinsiyet Değişkeni Sözcüksel Bağlamda Anadile Duyarlık Olarak Nasıl Yansır? XIII. Dilbilim Kurultayı. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 169-178.
16. Yılmaz, M., Üstün, A. ve Odacı, H. (2009). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1): 8-19.
17. Demiray, E. (2006). Aile-içi İletişim. İçinde U. Demiray (ed.), *Genel İletişim* (219-246). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
18. Ersanlı, K. ve Balcı, S. (1998). İletişim Becerileri Envanterin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Dergisi*, 10: 7-12.